

de Jacobs ladder

Kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen'

Bij de voorplaat

Dit keer 'toen en nu' op de voorkant. Toen hoeft niet eens lang geleden te zijn: de Bateweg anno 1984. De huisjes links (waar Mario Schijf woonde, en de oude Grandia die butagas leverde) zijn destijds gesloopt zodat er een toegang kwam vanaf de Bateweg naar het oude schoolplein. Dat werd het parkeerterrein ten behoeve van het toenmalige winkelcentrum. Helemaal links ziet u nog net een stukje dakgoot van 'Nieuw Leven beneden' (inmiddels ook gesloopt), en uiterst rechts is ook nog een herkenningspunt.

(Foto Bep Rodenburg-van der Laan uit het boekje 'Zo was Woubrugge').

De recente foto is gemaakt door Hugo Tander.

33e jaargang nr. 3, juli, augustus, september 2013

Erelid

- D. Brouwer de Koning, oud-burgemeester van Jacobswoude
- C. Karmelk, oud-penningmeester van de vereniging (2012†)

Voorzitter

- Ben Beukenholdt, Thuisweide 30, 2481 BK Woubrugge, telefoon 0172-519247, e-mail benbeukenholdt@hotmail.com

Secretaris

- Arjen Schreuder, Sterrenkroos 23, 2481 CM Woubrugge, telefoon 0172-518586, e-mail arjenschreuder@casema.nl

Penningmeester

- Frits Rohling, Theo Bosmanlaan 17, 2355 DA Hoogmade, telefoon 071-5018645, e-mail tjerkhiddes@kpnplanet.nl

Bestuursleden

- Ewout van der Dussen
- Nico van Hemessen
- Thea Kok-Lansbergen
- Peter de Lange
- Ellen Wijsman

Redactie

- Ewout van der Dussen
- Thea Kok-Lansbergen (eindredactie), Emmalaan 74, 2481 BB Woubrugge, telefoon 0172-518585, e-mail: thea.lansbergen@ziggo.nl
- Arjen Schreuder

Basisvormgeving en opmaak

Blikveld, Halfweg

Aan dit nummer werkten mee

Rietje Meijer-van Breemen
Arjen Schreuder
Frits Rohling

Foto's en illustraties

Archief familie De Lange
Thea Kok-Lansbergen
Bep van der Laan
Niek van Hemessen
Hugo Tander
Ellen Verhaar
Aad Verschoor

Fotobewerking

Hugo Tander

www.hemessen.nl

.....

Op tijd opzeggen!

Wilt u – om wat voor reden dan ook – uw lidmaatschap van de Historische Vereniging niet verlengen, vergeet dan niet dit tijdig (vóór 1 december) schriftelijk te melden aan onze penningmeester: Frits Rohling, Theo Bosmanlaan 17, 2355 DA Hoogmade, e-mail: tjerkhiddes@kpnplanet.nl.

Contributie

Wilt u de Jacobs ladder voortaan ook graag elk kwartaal thuis ontvangen?
Bel, schrijf of mail dan naar onze secretaris, Arjen Schreuder.

De contributie bedraagt € 13,- per jaar; en € 17,- voor hen die dit blad per post ontvangen. Te voldoen op onze rekening bij de Regiobank, nummer 85.00.17.416 t.n.v. Penningmeester Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen', Theo Bosmanlaan 17, 2355 DA Hoogmade

De Jacobs ladder is een uitgave van de Stichting tot Behoud van het Cultureel Erfgoed van Jacobswoude.

ISSN 0168-1079

© Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen'.
Niets uit deze uitgave mag vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Van de voorzitter

Voor u ligt al weer nr. 3 van 2013, met volgens mij weer interessante verhalen. Over de begrafenisvereniging St. Barbara in Hoogmade bijvoorbeeld, en over de trots van Woubrugge: Nolina Kwekerijen BV, alsmede een verslag van onze ALV, en nog veel meer.

We mogen terugkijken op een geslaagde Algemene Ledenvergadering.

Leuke opkomst en een interessante spreker. Als u niet bent geweest, dan heeft u echt wat gemist. Lees het verhaal over Stephan de Vos en u begrijpt waar we het over hebben!

Helaas moesten we de voorjaarsexcursie weer afblazen. Weer te weinig mensen die mee wilden. Dat is jammer. Van diverse kanten hebben we begrepen dat zowel het museum als de lunch in De Horsten een bijzonder aardig en interessant gebeuren is.

Om er toch achter te komen waarom we nu voor de tweede keer een excursie moesten afzeggen, hebben we een kleine enquête bijgevoegd in deze Jacobs ladder.

Het idee werd tijdens de ALV door een van u naar voren gebracht.

We hopen echt dat u het allemaal even voor ons, maar ook eigenlijk voor u zelf, wilt invullen en zorgen dat het weer terugkomt bij ons. Bij voorbaat onze dank.

Ik wens u allen veel leesplezier, en nog een mooie (na)zomer! Ben Beukenholdt

Wij verwelkomen de volgende nieuwe leden:

Dhr. J. Forsch, Mw. P. van Moorsel, Dhr. P. van Zaal, Dhr. W.G. van Tol, Mw R. Meijer-van Breemen, Dhr. P. Baak, fam. A. Lanser, dhr. C. Slingerland en dhr. P. van der Laan.

Lezers schrijven - over de Koningsboom

Van Rietje Meijer ontvingen wij het volgende bericht n.a.v. onze vraag in het vorige nummer m.b.t. de Koningsboom:

Ik ben van 1982 - 1992 correspondentte geweest voor Het Witte Weekblad, toen nog in opkomst. Ik had redelijk de vrije hand en kon gelukkig over alles uitgebreid rapporteren.

Omdat de inhuldiging van Beatrix in 1980 was, heb ik daar geen verslag van, maar wel een aankondiging en verhaal over de linde die in 1988 is geplant ter ere van haar vijftigste verjaardag, een Sara-boom dus. Deze verjaardag van Koningin Beatrix werd groots gevierd hier in Woubrugge en Hoogmade, mede omdat ook het zestigjarige bestaan van de Oranje-optocht gevierd werd. Er is die dag ook een video gemaakt.

Datum 29 april 1988, om 09.15 uur is door burgemeester D. Brouwer de Koning de bronzen plaque bij de Beatrix-lindeboom onthuld aan de Krabbescheer in Bateweg-Noord. Er is een foto gemaakt waar de burgemeester op te zien is die wijst naar de plaque. De boom zelf is op 2 februari van dat jaar geplant door de burgemeester onder toezicht oog en met behulp van de schoolkinderen van groep 8 van de OBS Esselijckewoude, de bestuursleden van de Christelijke Basisschool en de Oranjevereniging Feestcommissie 1928. Toen werd aangekondigd dat de tien jaar oude lindeboom een officieel herdenkingsplaatje zou krijgen op Koninginnedag.

>>>>

Inhoudsopgave

• Verslag ALV	2
• 80 miljoen Woubrugse rozen per jaar	3
• Bel allemenakzak	6
• Enquête	8
• Van Burenplicht tot 'St. Barbara'	11
• Woubrugge in de schilderkunst	16

Volgens de burgemeester is het voor het eerst dat er in Woubrugge een Oranje-boom geplant is. Dit in tegenstelling tot andere gemeenten waar men ook Wilhelmina- en Julianabomen kent. Aldus het onderschrift bij de plantfoto.

Foto: Witte Weekblad dd. 3 februari 1988

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van de Historische Vereniging "Otto Cornelis van Hemessen" op donderdag 23 mei 2013 in café Die Twee

door Arjen Schreuder

Aanwezige leden (buiten het bestuur): 32

Van 3 leden is bericht van verhindering ontvangen.

1. Opening

De voorzitter opent deze vergadering met de mededeling dat hij verwacht dat voor de lezing na de vergadering nog een aantal leden zal aanschrijven.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

Er zijn geen voor de vergadering relevante stukken binnengekomen.

3. Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 10 mei 2012

Het verslag wordt door de vergadering goedgekeurd.

4. Jaarverslag van de secretaris

5. Jaarverslag van de penningmeester

De verslagen worden door resp. de secretaris en de penningmeester voorgelezen.

Er zijn geen opmerkingen.

6. Verslag kascontrolecommissie en benoeming nieuwe kascontrolecommissie

Anneke Zwarst meldt dat zij samen met Christian Malin de kas heeft gecontroleerd en akkoord bevonden. Zij stelt voor het bestuur daarvoor decharge te verlenen, hetgeen onder applaus gebeurt. De kascontrolecommissie verklaart zich bij monde van Anneke bereid ook volgend jaar als zodanig te willen fungeren.

7. Begroting 2013 - 2014

Anneke Zwarst merkt op dat de portokosten voor de publicaties aan de hoge kant zijn.

Zij suggereert hiervoor een contributieverhoging en/of de mogelijkheid tot digitale publicatie te onderzoeken. De voorzitter zegt dat het bestuur dit voorstel in serieuze overweging zal nemen.

8. Rondvraag

Paul Karis constateert met spijt dat de laatste twee excursies bij gebrek aan belangstelling niet zijn doorgegaan.

Corrie Kroes vraagt zich af wat hiervoor de redenen zijn. Moet een excursie eerder worden aangekondigd?

Samen met Til Beukenholdt stelt zij voor via een enquête de oorzaak/oorzaken te achterhalen. De voorzitter, Ben Beukenholdt, attendeert ten slotte alle aanwezigen op de waterrecreatiedag van 15 juni a.s. De vereniging zal daar weer met een stand aanwezig zijn.

Voorzitter Ben Beukenholdt met spreker Stephan de Vos. Foto: Ellen Verhaar

Per jaar 8 miljoen rozen van de Tuindersweg

door Thea Kok-Lansbergen

Nolina Kwekerijen aan de Tuindersweg – wie kent het bedrijf niet. De fleurige vrachtwagens van Nolina rijden af en aan, en menig Woubruggenaar verdiende er een centje bij tijdens zijn schooltijd of werkt er tegenwoordig, al dan niet fulltime. Met 65 vaste medewerkers en dertig parttimers (en in het piekseizoen nog veel meer), is Nolina het grootste bedrijf van Woubrugge. Tijd om eens in de historie te duiken!

De geschiedenis van Nolina begint in 1930 aan de Sionsweg in Den Hoorn (bij Delft), waar de broers Henk en Theo de Lange sla, komkommers en bloemkool telen, vollegrondsgroenten. Als de A4 begin jaren zestig wordt aangelegd moeten ze er weg. Gelukkig komt er net in die periode grond beschikbaar in Woubrugge (zie het kader over de Tuindersweg): in januari 1962 krijgen Henk en Theo een bouwvergunning zodat ze hun groentekwekerij kunnen voortzetten, mét zonen Geer en Cok. "Mijn vader werkte wel in Woubrugge, maar heeft hier nooit gewoond", vertelt Henk de Lange (68), zoon van Henk sr. (en inmiddels vader van Marcel en Steef, de huidige eigenaren). "Dat betekende dat hij heen en weer reed, en elke morgen om 4 uur op moest. Maar op de A4 kwam je toen nog geen kip

tegen... Het gebeurde wel dat hij bij Piet Witteman in Hoogmade langs reed om sigaren of pruimtabak te kopen, en daar 's morgens vroeg voor 6 uur snel zijn haar liet knippen."

Tegelijk met Nolina beginnen andere tuinders op de Tuindersweg. Als eerste Jaap Rietdijk uit Leimuiden, gevolgd door Moraal (op de plek waar nu Van der Does zit), Brussée (waar nu nr. 17 is), Joop v.d. Helm, Jan van der Salm, Van Winden, V.d. Nouweland, de Gruil en Verhaar.

Groei

In 1966 krijgt vader Henk hartproblemen en komt zoon Henk ook naar Woubrugge, om samen met Geer de kwekerij te gaan runnen. Ze beginnen met groenten (tomaten en komkommers), maar besluiten op hun 1 hectare (op nr. 7) al snel over te stappen op Amerikaanse anjers. In 1968 is het tijd voor het eerste personeelslid. Dat wordt Johan Evers, die jaren bij het bedrijf gewerkt heeft. Marcel: "Hans Postmus werkt hier al 46 jaar. Die heeft mij nog uit de luier gehaald, moet ik nogal eens horen."

Daarna gaan de ontwikkelingen snel: in '72 wordt op nr. 13 een tweede bedrijf gebouwd. Ton Groot (toen een van de medewerkers, later

van 1986 - 2011 algemeen directeur) is de winnaar van de prijsvraag die in 1975 wordt uitgeschreven, op zoek naar een nieuwe naam voor het bedrijf van de gebroeders Henk en Geer de Lange. (Cok wordt ambtenaar in de gemeente Delft.) De nieuwe naam wordt Kwekerij Nolina b.v. (gekozen omdat hij "Lekker in de mond lag", aldus Marcel de Lange, "en bovendien kweekten we destijds die plant." De Nederlandse naam van de Nolina plant is Olifantspoot) en er wordt begonnen met de teelt van potplanten. In '79 wordt ook op nr. 13 overgeschakeld op potplanten. In '81 weer een uitbreiding: 4 hectare aan de Oudendijkseweg 15, waar boomkwekerijproducten in pot worden gekweekt. "Dat was innovatief: bomen in potten", zegt Marcel daarover. "Net als de automatisering waarmee we in 1987 begonnen. Ons interne transportsysteem, waar we overigens nog steeds mee werken, zorgde voor bussen vol kijkers – kwekers die wel eens wilden zien hoe wij dat deden. Hetzelfde geldt trouwens voor de andere manier van telen waar wij mee begonnen: onderdoor water geven, niet meer van bovenaf dus, waardoor we veel minder uitval hebben en een gelijkmatiger resultaat." In 1986 wordt ook Tuindersweg nr. 17 aan het bedrijf toegevoegd. Nolina groeit en bloeit, maar kent ook een ernstige tegenslag. In 1988 overlijdt Geer de Lange, op zijn 47e verjaardag.

Anno 2013

In 1992 is Marcel (43) bij Nolina komen werken, na een opleiding aan de middelbare tuinbouwschool in Aalsmeer en stage in o.a. Denemarken. Broer Steef (34, ook opgeleid aan de tuinbouwschool)

volgde in 1996. Samen zijn zij sinds 2003 eigenaar van Nolina. Zij hebben de taken uiteraard verdeeld; Steef is verantwoordelijk voor in- en verkoop, onderhoud en transport, Marcel voor productie en teelt, financiën en personeel. Het bedrijf, dat momenteel 20 hectare groot is, waarvan 8 ha. glas en de rest koude grond, kweekt naast potrozen ook tuinrozen, clematis, Wysteria, en buxus. Alleen al van potrozen verlaten er jaarlijks 8 miljoen de kwekerij. Er is veel geautomatiseerd; indrukwekkend zijn de automatische insteeklijn en het intern transportsysteem. Bij Nolina werken hele families, zoals verschillende leden van de familie Van der Weiden. Marcel: "Als je de eerste vijf jaar hier overleeft, dan blijf je." Sommigen begonnen er als scholier en zijn blijven hangen. Werken bij Nolina betekent vroeg op: beginnen om zes uur en werken tot een uur of half vijf. Scholieren worden ingezet bij diverse werkzaamheden: productie, potten, stekken, maar ook opruimen, waarbij de veegmachine op zaterdag favoriet is.

Heien van het huis van Geer en Cok de Lange-van Bentvelzen in 1962, de eerste bewoners van de Tuindersweg. Het was toen nog niet mogelijk van de Tuindersweg op de Van Woudeweg te komen – daar lag het weiland van Husson's Hoek. Dat betekende omrijden, via de provinciale weg!

De Tuindersweg; in de verte de kerk van Hoogmade.

Tuindersweg

Na de raadsbesluiten van 8 april (betreffende het uitbreidingsplan Woubrugge 1960) en 27 mei 1960 (aankoop Husson's Hoeve) vond de gemeente dat het zo gewenste tuindersplan op korte termijn gerealiseerd moest worden. Een jaar later werd besloten grond daarvoor te verkopen aan de Coöperatieve Groenten-, Fruit- en Bloemenveiling 'Leiden en Omstreken', die het voor tuindersgrond gereed kon maken volgens een door de Nederlandsche Heide Maatschappij opgemaakt plan.

Raadslid P.G. van Luling meende dat de gemeente daarmee een goede transactie zou doen, aangezien de veel tijd, zorg en geld vragende grondverbetering, verkaveling en ontsluiting door, c.q. voor rekening van de veilingvereniging zou geschieden. Het door de heer Th.J. van der Wereld gestelde bezwaar van de uitgestoten tuinders uit de eigen gemeente bij verkoop van het complex, werd door de voorzitter ontzenuwd door te wijzen op het feit dat praktisch alle Woubrugse tuinders lid waren van de Leidse veilingvereniging.

Begin 1962 zijn de percelen door de veilingvereniging doorverkocht aan tien tuinders, waaronder een uit Woubrugge. Begin 1964 ging de weg in het tuinderscomplex weer in eigendom, beheer en onderhoud over aan de gemeente Woubrugge, voor de formele koopsom van een gulden. Het kiezen van de naam 'Tuindersweg' was een logische beredenering.

Bron: Straten schrijven historie (door Hans van der Wereld, uitg. Historische vereniging O.C. van Hemessen, 1986)

Marc de Lange (hier in 1967) ook beoogd opvolger, de zoon van Geer en Cok, overleed in 2003.

De 1e gouden Nolina-speld was in 1987 voor Geer de Lange.

Vader Henk, met links Marcel en rechts Steef

Nolina is 'koud' begonnen, maar vanaf 1966 is er de eerste kas.

Nolina anno 2013. Foto Aad Verschoor

Bel allemenakzak!

door Thea Kok-Lansbergen

Nooit van gehoord? En het is nog wel ras Woubrugs...

Maar troost u: wij van de redactie hadden ook geen idee wat dit betekende. Tot we drs. Stephan de Vos ontmoetten.

Wie op onze Algemene Ledenvergadering was, heeft deze, in het Oost-IJsselmonds dialect prattende neerlandicus inmiddels ook gehoord en gezien. Want daar vertelde deze jonge onderzoeker ons eerst van alles over dialecten en het ontstaan van de Nederlandse taal, en daarna over het Rijnstreeks dialect, en de plaats van Woubrugge daarin. 'Rijnstreeks' is het dialect dat gesproken wordt in het gebied tussen Leimuiden, Noorden, Boskoop, Hazerswoude en Hoogmade*. Stephan deed en doet onderzoek en sprak in Woubrugge o.a. met drie leden van de familie Zandstra en met mevrouw Kinkel. Hij werkt aan een woordenboek van het Rijnstreeks. Als alles volgens de planning verloopt komt dat over een jaar of vier uit.

De kip en het ei

"Van mensen die in dialect spreken", zo vertelde Stephan, "wordt al snel gedacht: 'domme boer', omdat velen denken dat dialect een verbasterde vorm van het Nederlands is. Maar dat is niet waar. Het standaard-Nederlands is in de 17e eeuw ontstaan; daarvoor waren er alleen maar dialecten. Het is niet zo dat het Nederlands beschouwd kan worden als de kip die de aaiers (=Oost-IJsselmonds dialect) heeft gelegd, maar het waren de dialecten die het ei 'Nederlands' hebben gelegd."

Daarvoor zijn drie oorzaken aan te wijzen: nationalisme, protestantisme en economisch belang. Doordat ons land eind van de 16e eeuw onafhankelijk werd van Spanje, maar vooral omdat we die onafhankelijkheid met een oorlog hadden moeten bekopen die tachtig jaar duurde, ontstond er een groot nationaal gevoel bij de mensen in ons land. En dat gevoel moest beklonken worden met een eenheidstaal.

Jacobsladder 2013 Otto Cornelis

Zo mogelijk nog belangrijker was, volgens Stephan, de opkomst van het protestants geloof: protestanten moeten immers de bijbel kunnen lezen in hun eigen taal. Verder was er een economisch belang, namelijk de uitgevers en drukkers die profijt hadden van een eenheidstaal.

Het was voor hen immers veel interessanter boeken in één taal te kunnen maken (want veel grotere oplage) dan in allerhande dialecten.

Niet ABN maar Algemeen Geschaafd Nederlands

Om nog maar wat vooroordelen uit de weg te ruimen: onze taal is niet ontstaan in de regio Leiden-Haarlem-Amsterdam, maar de taal die hier werd gesproken heeft er wel model voor gestaan. Het standaard Nederlands is een soort compromis, aldus Stephan, tussen de taal die in het westen werd gesproken en die uit de andere delen van het toenmalige Nederland. Geen ABN dus maar AGN, Algemeen Geschaafd Nederlands, want de taal is zo gemaakt (geschaafd) dat hij in alle domeinen van het leven gebruikt kan worden. Met een vastgelegde spelling ook, erkend door de officiële instellingen, en dat hebben de meeste dialecten niet.

En dacht u ook dat in Haarlem het beste Nederlands wordt gesproken? "Nee hoor", zegt Stephan, "ook dat is een fabel. Volgens Johan Winkler, die in 1874 een boek hierover schreef, sprak men in Haarlem een tamelijk kleurloos dialect, met weinig bijzondere kenmerken. In andere woorden: Het Haarlams dialect is niet opvallend, ligt dicht tegen het Nederlands aan, het viel niet op. De mening van Winkler is later verkeerd geïnterpreteerd."

Misverstand

De volksverhuizingen (400-600) hebben voor structurele verschillen gezorgd tussen de dialecten die gesproken worden in het westen van het land en in het oosten. Zo staan de talen en dialecten van de Noordzeekust (Fries, Hollands, Zeeuws, West-Vlaams) veel dicht bij het Engels omdat deze streken bevolkt zijn geworden door hetzelfde volk: de Angelsaksen. De meesten staken over naar wat nou Engeland is (en daar heeft hun taal zich ook ontwikkeld tot Engels) maar een deel bleef achter.

van Hemessen

En daar stammen wij van af. Er bleef lang een wisselwerking bestaan aan weerszijden van de Noordzee, en omdat we lang een gemeenschappelijke taal hadden, zijn we ook gekerstend door missionarissen uit Engeland. Uit die periode dateren nog tal van woorden en klanken, zelfs al zijn het Engels en de andere kusttalen later uit elkaar gegroeid. Wat te denken van voorbeelden als brocht (brought) en docht (thought)? Stephan kent er tientallen! Een wijdverbreid misverstand is dat het Nederlands uit de Napoleontische tijd veel Franse woorden heeft overgehouden (paraplu, station, accordeon). Maar die band gaat al veel langer terug: in de eeuwen ervoor was Frans de taal van de diplomatie en de wetenschap. Bovendien waren er veel Franse vluchtelingen, wier taal bleef hangen. Frans was chique en had destijds dezelfde invloed op onze taal als het Engels tegenwoordig.

Woubrugs: een van de oudste dialecten

Veel dialecten gaan terug tot de vroege middeleeuwen (ca. 400 – ca. 1000 jaar na Chr.), en ook het Rijnstreeks is volgens Stephan ouder dan 400 jaar - het komt voort uit het Middel-Hollands. Het Rijnstreeks is geen geheel; in Leimuiden spreken ze 'Lemuis', en hoewel de dialecten van Hazerswoude en Boskoop Rijnstreekse dialecten zijn, verschillen ze toch ook duidelijk van elkaar en ook (licht) van het Rijnstreeks dat gesproken wordt ten noorden van de Rijn.

Het Woubrugs is vergeleken met andere dialecten wat minder uitgesproken, wat minder plat. Heel anders dan het Veens, dat wel veel conservatiever is en daarmee uitgesprokener, en makkelijker te herkennen.

Hoewel Stephan nog geen onderzoek heeft kunnen doen naar het Hoogmaads, vermoedt hij wel dat er tussen dat dialect en wat er in Woubrugge gesproken wordt, verschillen bestaan, naar hij weet het nog niet zeker. Vermoedelijk speelt de godsdienst een rol, en de verschillende leefgemeenschappen (Hoogmade was immers een wat geïsoleerde gemeenschap die erg agrarisch was). Ook kan de ligging van Hoogmade, dichtbij Leiden, mogelijke taalverschillen in de hand werken.

jaargang 33 3

Van 'De verloren zoon' tot Roodkapje

Stephan las de fabel van 'De verloren zoon' voor in het Woubrugs van nu, dat hij noteerde bij de familie Zandstra en mevrouw Kinkel. 'Bel allemenakzak' hoorde Stephan in die context; het betekent zoiets als 'Wat zeg je me nou?'

Als afsluiting vertelde Stephan ons het verhaal van Roodkapje: het begin in het Rijnstreeks zoals dat gesproken wordt ten oosten van Alphen aan den Rijn, het tweede deel in zijn eigen dialect. Een passend eind van een interessante lezing!

Mevrouw C. Kinkel, die door Stephan de Vos werd geïnterviewd.

Hoogmade*

Stephan is naarstig op zoek naar (oudere) mensen uit Hoogmade die hem meer over het daar gesproken dialect willen en kunnen vertellen. Wilt u meewerken? Bel de redactie!

Beste leden van de Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen',

Op de volgende bladzijde vindt u een vragenlijst van ons bestuur, omdat wij graag willen weten wat u van onze excursies vindt, of de vereniging voldoet aan uw verwachtingen of dat er dingen zijn die wellicht beter kunnen. Wij willen u daarom vragen of u deze vragenlijst wilt invullen. Het kost niet meer dan ongeveer 10 minuten. Vermeld s.v.p. uw naam als u graag een persoonlijk antwoord wilt hebben. Wilt u de bladzijde dan voorzichtig uit deze Jacobs ladder halen, vouwen, dichtplakken, frankeren en naar het adres sturen dat op de achterzijde vermeld staat? Bij Arjen Schreuder in de bus doen kan natuurlijk ook.

Het bestuur met v.l.n.r.: Arjen Schreuder, Ben Beukenholdt, Frits Rohling
Foto: Niek van Hemessen

Vraag 1.

Hoe lang bent u al lid van onze vereniging?

☐ 0-5 jaar	☐ 6-10 jaar
☐ 11-15 jaar	☐ 16-20 jaar
☐ 21-25 jaar	☐ 26-30 jaar
☐ Meer dan 30 jaar	☐ Weet 't niet precies

Vraag 2.

Gaat u naar de jaarlijkse algemene ledenvergadering?

- ☐ Altijd
☐ Soms
☐ Nooit

Vraag 3.

Als u dit jaar bent geweest naar de ledenvergadering kunt u dan kort aangeven hoe u oordeelt over de spreker na de pauze, die vertelde over dialecten in onze omgeving?

- ☐ Interessant
☐ Ging wel
☐ Niets aan

Vraag 4.

Hebt u zich dit jaar opgegeven voor de excursie?

- ☐ Ja
☐ Nee

Als u Nee hebt aangekruist kunt u hieronder dan vertellen waarom u zich niet heeft opgegeven?

Vraag 5.

Wilt u aankruisen wat van toepassing is voor de excursies?

De excursie is te duur	☐	Ja	☐	Nee
De bestemming van de excursie spreekt mij niet aan	☐	Ja	☐	Nee
Zo'n excursie duurt te lang	☐	Ja	☐	Nee
Ik ga het liefst op excursie op een doordeweekse dag	☐	Ja	☐	Nee
Ik ga het liefst op excursie in het weekend	☐	Ja	☐	Nee

Ten slotte.

Heeft u suggesties voor excursies of andere opmerkingen?

Van Burenplicht tot 'St. Barbara'

door Frits Rohling

In Jacobs ladder nr. 2 van 2008 schreef Roelf Scholma een artikel over 'De Barbara', de inwoners van Hoogmade welbekend. In dat stuk beschreef hij het reilen en zeilen van de begrafenisvereniging vanaf de oprichting in 1956. Op ons verzoek dook Frits Rohling nog eens in de archieven – wat ging er aan onze begrafenisvereniging vooraf? We zijn tenslotte niet voor niets een historische vereniging. Hieronder vindt u zijn verslag.

Dichter bij God

In de vroege middeleeuwen (ca. 400 – ca. 1000 jaar na Chr.) was het gebruikelijk om de doden in de kerk te begraven. Het idee hierachter was niet alleen dat men dan dichterbij God zou zijn; er waren ook praktische redenen voor. De kerk was destijds namelijk een toevluchtsoord waar men zich veilig waande tegen plunderingen en oorlogen. In de kerk werden vooral de lichamen van personen met aanzien veilig aan de aarde toevertrouwd. Tegen het einde van de Middeleeuwen werd het begraven in de kerk een algemeen gebruik, hoewel dat erg betrekkelijk was en aan bepaalde regels gebonden. De aankoop van een graf bleef een kostbare aangelegenheid waarvan de kerk de vruchten plukte. Minder bedeelden moesten het doen met een plaats in een gemeenschappelijke kelder. Buiten de kerk of binnen de stadswal of dorpsgrens waren plekken waar de allerarmsten werden begraven.

U kunt zich voorstellen dat de graven in de kerk snel vergeven waren (ziekten en epidemieën). Daardoor was het noodzakelijk om de graven al na een paar jaar te 'schudden', en de beenderen in een verzamelgraf te deponeren. De eerbied waarmee dat tegenwoordig gebeurt was destijds ver te zoeken.

Tot twee eeuwen geleden werden de mensen nog begraven binnen de stadswal, wat uiteindelijk, omdat de lichamen te ondiep en te dicht bij elkaar werden begraven, problemen met zich meebracht wat betreft de hygiëne.

Hoe ging dat in Hoogmade?

In een reglement van 22 december 1819 werd door de Schout N. Samsom van de gemeente Hoogmade, en de Kerkmeester Hendrik Brand van de Hervormde kerk, tezamen de administrateurs, en de Heer der Vrije Grondheerlijkheid van Hoogmade, de heer J.P.Y. Diert van Melissant, in overweging genomen dat 'in alle gemeenten ten platten lande regten ten behoeve van de Kerk of Kerkhoven worden geheven voor het begraven van de lijken'. Tot dan toe hoefden de ingezetenen van Hoogmade voor het begraven in de kerk of op het kerkhof geen rechten te betalen. Het werd tijd dat dat veranderde..

Voor het vaststellen van de tarieven werd door de administrateurs gekeken naar wat begraven in Koudekerk en Woubrugge kostte. Vervolgens werd een reglement opgesteld – en onder approbatie (goedkeuring) van de ambachtsheer gearresteerd – waarin de tarieven voor het kisten en begraven in de kerk en op het kerkhof te Hoogmade werden opgenomen.

Doodskleed

In tien artikelen werden de regels vastgelegd, waarin onder andere werd bepaald hoeveel de rechten voor begraven bedroegen, (6 gulden voor begraven in de kerk van een overledene ouder dan 8 jaar en 3 gulden voor kinderen jonger dan 8 jaar. Voor begraven op het kerkhof bedroegen de kosten respectievelijk 3 gulden en 1,50) voor wie er wel en geen rechten hoefden te worden betaald, wie er met het innen van de rechten belast was enz. enz.

Andere regels betroffen het doodskleed: 'Zodra door het bestuur een doodskleed is aangekocht is het verboden om doodskleden uit naburige gemeenten of van particulieren te gebruiken'. Een doodskleed, verhennekleed of wade ging de linnenkast in, en werd ieder jaar een keer gewassen. Het kleed was wit met daarop in zwarte letters de voornaam van de overledene. Wanneer de familienaam ook op het doodskleed geborduurd zou worden, zou dat het einde van de familie betekenen.

**Historische vereniging O.C. van Hemessen
Sterrenkroos 23
2481 CM Woubrugge**

Sint Barbara

Op 7 november 1956 vond in Café van der Ploeg te Hoogmade de oprichtingsvergadering plaats van de begrafenisvereniging 'Sint Barbara'. Het Parochieel Actie Comité (P.A.C.) had hiertoe het initiatief genomen en de vergadering stond onder leiding van de voorzitter de heer Beers (hoofdonderwijzer). Bij de vergadering waren ongeveer 40 belangstellenden aanwezig die te kennen gaven voorstander te zijn van de oprichting van een begrafenisvereniging. Om tot deze oprichting te komen had het P.A.C. een onderzoek gedaan naar de levensvatbaarheid van zo'n vereniging. In eerste instantie moesten er dragers worden gezocht. Zij werden gezocht in de groep inwoners die zich zonder veel moeite konden vrijmaken van hun werkzaamheden.

Vijftien personen hadden zich hiervoor aangemeld al dan niet onder gestelde voorwaarden.

Vervolgens werd er een peiling gehouden onder de bevolking van Hoogmade door middel van een huis-aan-huiscirculaire. De reacties waren zodanig positief dat men besloot om deze oprichtingsvergadering bijeen te roepen.

Het voorstel was om per begrafenis een aanspreker, acht dragers en twee reservedragers in te zetten.

Voor de nieuw aan te schaffen kostuums werd een bedrag van f. 3.100,00 geleend. De parochie was bereid om dit bedrag uit het potje van de kleuterschool tegen de normale rente te lenen.

Voor de aflossing, rente en vergoeding van de dragers werd jaarlijks een bedrag van f. 720,00 uitgetrokken. Dit betekende dat de contributie bij een aantal van 120 leden f. 6,00 per jaar per gezin zou bedragen. Alleenstaanden betaalden de helft. Tot een gezin werden ook gerekend eventuele pleegkinderen, ouders die volledig in gezinsverband waren opgenomen, bij elkaar wonende kinderen in gezinsverband en uitwerkende kinderen. Bij de eerste inschrijving hadden zich al 125 belangstellenden gemeld, wat de verwachtingen overtrof.

Er zou een bestuur worden samengesteld dat zich zou bezighouden met het opstellen van de statuten en het huishoudelijke reglement. Het bestuur van het P.A.C. zou deze taak voor 1 jaar op zich nemen. Het eerste bestuur bestond uit de heren: P.C. Beers,

J.P. Baak, Th. van der Wereld, Th. Pouw en P.J. v.d. Eng, aangevuld met de heren G. van Tol en G. van der Laan.

W. van der Ploeg zou als aanspreker fungeren.

De dragers waren H. Bank, J. Bax jr., A. Borst, P. of N. Disseldorp, Jac. Elstgeest, C. Lieveerse, Jac. van der Meer, Jac van der Post, Vreeburg en Joh. van Wieringen.

Op 9 januari 1957 werd onder auspiciën van de begrafenisvereniging de eerste begrafenis geregeld, te weten van L.J. Borst, lid van de vereniging. Sindsdien zijn er tot en met 19 juni 2013 (57 jaar) 483 overleden leden begraven of elders gecremeerd.

Op de begraafplaats achter de R.K. Kerk Onze Lieve Vrouw Geboorte is sinds enkele jaren een gedeelte ingericht om overledenen van de Hervormde Gemeente te Hoogmade te begraven.

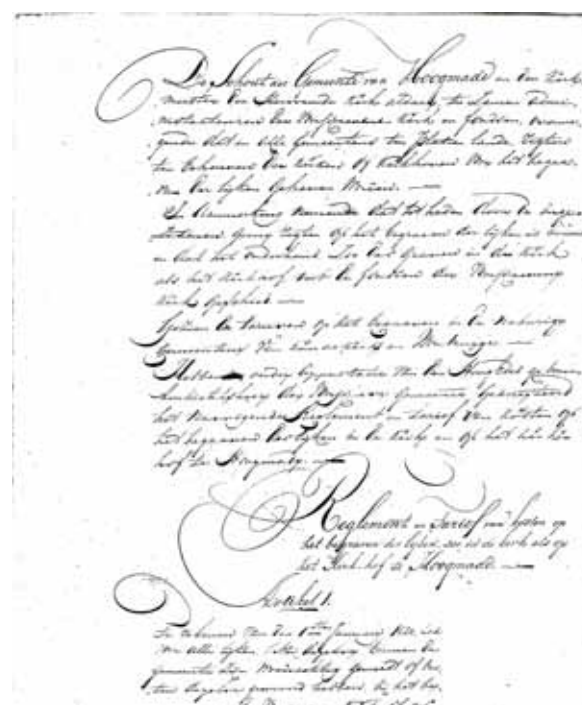
Bronnen

Groene Hart Archieven

Hans v.d. Wereld, Hoe Hoogmade kerkelijk onder dak kwam. Pag. 64 en 65

Een wandeling door Woubrugge en Hoogmade, O.C. van Hemessen pag.147, 148 en 155

Oprichtingsnotulen van de R.K. Begraafnisvereniging 'Sint Barbara', 7 november 1956

De geschiedenis van Zuid-Holland op Youtube

13 filmpjes voor jongeren

Het Erfgoedhuis Zuid-Holland haalt veel uit de kast om belangstelling te wekken voor de diverse kanten van de geschiedenis van onze provincie. En er is ook veel te vertellen en te laten zien. Leerlingen van groep 7 - 8 (10 -13 jaar) kunnen nu in 13 filmpjes van 2 tot 3 minuten via Youtube een blik werpen op even zoveel historische onderwerpen.

Vlot verteld met afwisselende beelden, leerzaam en passend in de youtube cultuur. Maar ook oude- ren mogen aan deze filmpjes van een keuze uit de Canon van Zuid-Holland plezier beleven en er wat van opsteken. De onderwerpen variëren van de prehistorie tot de Atlantikwall, van middeleeuwse ontginningen tot bloembollen en Den Haag als Indische stad.

'Omgevingsgeschiedenis' noemt het Erfgoedhuis de filmpjes die de jongeren die vaak op internet zitten nu tegen kunnen komen of bewust opzoeken, de geschiedenis van onze leefomgeving. De onderwerpen worden behandeld volgens een min of meer vast stramien: doe je nu dit, maar vroeger ging dat zó en als je wilt kun je daar of daar nog zien hoe het was. Zo wordt heden en verleden vervlochten.

De films kunnen worden bekeken:

www.youtube.com/user/ErfgoedhuisZH

Onlangs kwam Jan Stigter bij onze redactie met een grote tas vol dikke ordners: "Gekregen van Jan Pieter de Groot, en bestemd voor het museum O.C. van Hemessen." Er bleek van alles in te zitten: oude Jacobs ladders, veel knipsels over Woubrugge, mooie ansichtkaarten, en nog veel meer. Uiteraard zijn wij de heer De Groot hier heel erkentelijk voor. Omdat we nu ook over het adres van de heer de Groot (die jarenlang postbode in Woubrugge was) beschikken, gaan we hem zeker een keer vragen om een interview.

Hoogmade en Woubrugge in de schilder- en tekenkunst, Jan Bulthuis (1750 - 1801)

door Ewout van der Dussen

16

In de serie 'Hoogmade en Woubrugge in de kunst', ditmaal een fraaie tekening van Jan Bulthuis van de hervormde kerk in Woubrugge omstreeks 1790, verlevendigd met enkele Woubruggenaren en een aangelegd schip.

De muur om de begraafplaats bij de kerk is nog 200 jaar blijven staan en is pas na 1940 gesloopt.

Bulthuis werd op 30 oktober 1750 in de Groningse Martinikerk gedoopt als zoon van Claas Bulthuis en Wemeltien Husing. Bulthuis werd opgeleid als schilder en tekenaar. Aanvankelijk schilderde hij landschappen op behangsels. Later ging hij zich toeleggen op het tekenen van stads- en dorpsgezichten. Hij was werkzaam in Groningen en vanaf 1780 in Amsterdam. In 1785 schreef hij zich in bij de Stadstekenacademie en won er een gouden medaille. Hij maakte de tekeningen voor de

'Tegenwoordigen staat der Vereenigde Nederlanden', waarvan Carel Frederik Bendorp de gravures verzorgde. Tevens maakte hij een serie tekeningen voor de 'Beschrijving van de Zaanlandsche dorpen' van Adriaan Loosjes, dat in 1794 werd uitgegeven. Bulthuis overleed op 29 mei 1801 in Amsterdam op 50-jarige leeftijd.

Bron: Wikipedia

Jan Bulthuis door
Hendrik Willem
Caspari

